

ที่ พร ๐๐๒๓.๖/ว ๑๑๙๒

ศาลากลางจังหวัดแพร่
ถนนไชยบูรณ์ พร ๕๔๐๐๐

๒๗ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมโครงการถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนเมือง

เรียน นายอำเภอทุกอำเภอ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ และนายกเทศมนตรีเมืองแพร่

อ้างถึง ๑. หนังสือจังหวัดแพร่ ด่วนที่สุด ที่ พร ๐๐๒๓.๖/ว ๒๙๔ ลงวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๘

๒. หนังสือจังหวัดแพร่ ด่วนที่สุด ที่ พร ๐๐๒๓.๖/ว ๔๔๑๖ ลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๗

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ มท ๐๘๒๑.๒/ว ๑๒๑๖

ลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๘

จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่ จังหวัดแพร่แจ้งว่า กระทรวงมหาดไทยกำหนดนโยบายการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพื่อบรรลุเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกและการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศตามนโยบายของรัฐบาล โดยการขึ้นทะเบียนของโครงการถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเทศไทย ตามโครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจตามมาตรฐานของประเทศไทย (T-VER) ทั้งนี้ ได้กำหนดแผนการรับรองปริมาณก๊าซเรือนกระจกจากโครงการถังขยะเปียกฯ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๖๙ จำนวน ๖ รอบ โดยการทวนสอบรับรองปริมาณก๊าซเรือนกระจก รอบที่ ๕ จะทวนสอบโครงการถังขยะเปียกฯ ในพื้นที่ ๗๖ จังหวัด โดยใช้ข้อมูลการจัดทำถังขยะเปียกฯ จำนวน ๙ เดือน ระหว่างเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๗ - มิถุนายน ๒๕๖๘ นั้น

จังหวัดแพร่ ได้รับแจ้งจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นว่า ในบางพื้นที่เป็นชุมชนเมือง ไม่สามารถติดตั้งถังขยะเปียก ลดโลกร้อนฯ ได้ ขอแจ้งแนวทางการส่งเสริมการดำเนินการคัดแยกขยะอินทรีย์ครัวเรือน ในชุมชนเมือง ตามแนวทางการส่งเสริมจัดการขยะอินทรีย์ในชุมชนเมือง รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาดำเนินการ

ขอแสดงความนับถือ

(นายชัยสิทธิ์ ชัยสัมฤทธิ์ผล)

รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด

กลุ่มงานบริการสาธารณะท้องถิ่นฯ

โทรศัพท์ ๐-๕๔๔๓-๔๑๑๙ ต่อ ๑๐๒

น.ป
อ.จ
3

ใบแจ้งการปกครองท้องถิ่นจังหวัดแพร่
เลขที่ 1108
วันที่ ๒๑ มี.ค. ๒๕๖๘
เรื่อง

ที่ มท ๐๘๒๐.๒/ว ๑๓๐๖

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
ถนนนครราชสีมา เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๑ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมโครงการถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนเมือง
เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด

- อ้างถึง ๑. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๘๒๐.๒/ว ๒๘๘ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๘
๒. หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ มท ๐๘๒๐.๔/ว ๔๔๐๐ ลงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๗
๓. หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ มท ๐๘๒๐.๔/ว ๔๙๐๒ ลงวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๖
สิ่งที่ส่งมาด้วย แนวทางการส่งเสริมจัดการขยะอินทรีย์ในชุมชนเมือง จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่ กระทรวงมหาดไทยกำหนดนโยบายการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพื่อบรรลุเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกและการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศตามนโยบายของรัฐบาล โดยการขึ้นทะเบียนของโครงการถังขยะเปียก ลดโลกร้อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเทศไทย ตามโครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจตามมาตรฐานของประเทศไทย (T-VER) ทั้งนี้ ได้กำหนดแผนการรับรองปริมาณก๊าซเรือนกระจกจากโครงการถังขยะเปียกฯ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๖๙ จำนวน ๖ รอบ โดยการทวนสอบรับรองปริมาณก๊าซเรือนกระจก รอบที่ ๕ จะทวนสอบโครงการถังขยะเปียกฯ ในพื้นที่ ๗๖ จังหวัด โดยใช้ข้อมูลการจัดทำถังขยะเปียกฯ จำนวน ๙ เดือน ระหว่างเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๗ - มิถุนายน ๒๕๖๘ นั้น

ในการนี้ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นพิจารณาแล้วเห็นว่า ในบางพื้นที่เป็นชุมชนเมืองไม่สามารถติดตั้งถังขยะเปียก ลดโลกร้อนฯ ได้ จึงขอความร่วมมือจังหวัดดำเนินการส่งเสริมการดำเนินการคัดแยกขยะอินทรีย์ครัวเรือน ในชุมชนเมือง ตามแนวทางการส่งเสริมจัดการขยะอินทรีย์ในชุมชนเมือง แต่อย่างไรก็ตาม จังหวัดสามารถพิจารณาแนวทางการดำเนินการอื่น ๆ ที่อาจเหมาะสมกับบริบทและสังคมในพื้นที่ชุมชนเมืองของจังหวัดนั้น ๆ เพื่อให้การดำเนินโครงการถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายณฐชา ไข่มุกด์)

อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น
กลุ่มงานสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
โทร. ๐-๒๒๕๔-๙๐๐๐ ต่อ ๒๑๑๒
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ saraban@dla.go.th
ผู้ประสานงาน นายพิชชากร ฤกษ์สกุลเรือง

แนวทางฯ

**แนวทางการจัดการขยะอินทรีย์ในชุมชนเมือง
กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น**

๑. ที่มา

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในฐานะผู้พัฒนาโครงการ ได้ขึ้นทะเบียนโครงการถังขยะเปียกลดโลกร้อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นโครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจในประเทศไทย หรือ Thailand Voluntary Emission Reduction Program: T-VER เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ โดยมีประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ ๓๖,๖๔๔,๓๐๙ คน โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๑,๗๐๑ แห่ง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๑๘,๙๓๕ แห่ง มีระยะเวลาเครดิตของโครงการ ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๒ – ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๙ หรือระยะเวลา ๗ ปี โดยมีแผนการรับรองปริมาณก๊าซเรือนกระจกจากโครงการถังขยะเปียกลดโลกร้อนของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้กำหนดแผนการรับรองปริมาณก๊าซเรือนกระจกจากโครงการถังขยะเปียกลดโลกร้อน ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๖๕ – ๒๕๖๙ จำนวน ๖ รอบ โดยคาดว่าโครงการฯ จะสามารถลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกได้ราว ๑.๘๗ ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า สูงกว่าเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกที่ประเทศกำหนด สาขาการจัดการของเสีย (Nationally Determined Contributions: NDC) ที่ ๑.๖ ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า ดังนี้

ครั้งที่	ระยะเวลารับรองปริมาณก๊าซเรือนกระจก	จำนวนเดือน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนจังหวัด	จำนวนตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า
๑	กรกฎาคม – กันยายน ๒๕๖๕ (รับรองแล้ว)	๓	๔๕๖,๖๔๗	๔	๓,๑๔๐
๒	ตุลาคม ๒๕๖๕ – มีนาคม ๒๕๖๖ (รับรองแล้ว)	๖	๔,๘๔๙,๔๑๕	๒๒	๘๕,๓๐๓
๓	เมษายน ๒๕๖๖ – กันยายน ๒๕๖๖ (รับรองแล้ว)	๖	๑๔,๔๘๖,๗๕๒	๗๖	๒๗๕,๐๐๐
๔	ตุลาคม ๒๕๖๖ – มิถุนายน ๒๕๖๗	๙	๑๔,๔๘๖,๗๕๒	๗๖	๔๑๒,๐๐๐
๕	กรกฎาคม ๒๕๖๗ – มิถุนายน ๒๕๖๘	๙	๑๔,๔๘๖,๗๕๒	๗๖	๕๕๐,๐๐๐
๖	กรกฎาคม ๒๕๖๘ – มิถุนายน ๒๕๖๙	๙	๑๔,๔๘๖,๗๕๒	๗๖	๕๕๐,๐๐๐
รวม					๑,๘๗๕,๔๔๓

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ว่าจ้างผู้ประเมินภายนอก (VVB) ดำเนินการทวนสอบรับรองปริมาณก๊าซเรือนกระจกจากโครงการถังขยะเปียกลดโลกร้อน รอบที่ ๑ รอบที่ ๒ และรอบที่ ๓ เสร็จสิ้นแล้ว ดังนี้

๑.๑ การทวนสอบรับรองปริมาณก๊าซเรือนกระจก รอบที่ ๑ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕
ทวนสอบโครงการฯ ในพื้นที่ ๔ จังหวัดนำร่อง (สมุทรสงคราม ลำพูน เลย อำนาจเจริญ) ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจกรับรองปริมาณก๊าซเรือนกระจกโครงการถังขยะเปียกลดโลกร้อน...

/ลดโลกร้อน...

ลดโลกร้อน ข้อมูลการรับรองปริมาณก๊าซเรือนกระจก ๓ เดือน (กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๖๕) จำนวน ๓,๑๔๐ ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า โดยธนาคารกสิกรไทยได้สนับสนุนโครงการด้วยการซื้อคาร์บอนเครดิตในราคาตันละ ๒๖๐ บาท รวมเป็นเงิน ๘๑๖,๔๐๐ บาท

๑.๒ การทวนสอบรับรองปริมาณก๊าซเรือนกระจกรอบที่ ๒ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖
ทวนสอบโครงการฯ ในพื้นที่ ๒๒ จังหวัด ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจกรับรองปริมาณก๊าซเรือนกระจกโครงการถึงขยะเปียก ลดโลกร้อน ข้อมูลการรับรองปริมาณก๊าซเรือนกระจก ๖ เดือน (ตุลาคม ๒๕๖๕ – มีนาคม ๒๕๖๖) จำนวน ๘๕,๓๐๓ ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า ปัจจุบันมีผู้ประกอบการสนับสนุนโครงการโดยซื้อคาร์บอนเครดิตจากโครงการจำนวน ๑๐,๑๔๓ ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า คิดเป็นเงิน ๒,๒๕๑,๔๐๐ บาท

๑.๓ การทวนสอบรับรองปริมาณก๊าซเรือนกระจกรอบที่ ๓ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗
ทวนสอบโครงการฯ ในพื้นที่ ๗๖ จังหวัด โดยมีครัวเรือนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๑๔,๔๘๖,๗๕๒ ครัวเรือน โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจกรับรองปริมาณก๊าซเรือนกระจกโครงการถึงขยะเปียกลดโลกร้อน ข้อมูลการรับรองปริมาณก๊าซเรือนกระจก ๖ เดือน (เมษายน ๒๕๖๖ – กันยายน ๒๕๖๖) จำนวน ๒๗๗,๙๕๑ ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า

๑.๔ ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการจัดทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน

- ๑) ลดปริมาณขยะต้นทางได้ประมาณ ๓.๓ ล้านตันต่อปี
- ๒) ลดค่าใช้จ่ายเก็บขนขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กว่า ๒,๘๐๐ ล้านบาท/ปี
- ๓) เศษขยะกลายเป็นปุ๋ย ๒ ล้านตันต่อปี นำไปบำรุงต้นไม้ในครัวเรือนและสวน
- ๔) มีรายได้จากการจำหน่ายสารบำรุงดิน (ปุ๋ย) ประมาณ ๗,๔๐๐ ล้านบาทต่อปี
- ๕) เทียบเท่ากับการปลูกต้นไม้ประมาณ ๔๑ ล้านต้นต่อปี
- ๖) สร้างรายได้กลับคืนสู่ชุมชน เพื่อนำไปพัฒนาโครงการสาธารณะประโยชน์ของชุมชน

๑.๕ ประโยชน์ที่ของผู้ซื้อได้รับจากการซื้อคาร์บอนเครดิตจากโครงการถึงขยะเปียก ลดโลกร้อน

- ๑) เพื่อใช้ในการชดเชยการปล่อยก๊าซเรือนกระจก
- ๒) เพื่อบรรลุเป้าหมายของเกณฑ์ทางด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ และการรายงานข้อมูลขององค์กร
- ๓) เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร

๒. เป้าหมายในการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การซื้อขายคาร์บอนเครดิตจากโครงการถึงขยะเปียก ลดโลกร้อนฯ ตามแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘

จังหวัดมีการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การซื้อขายคาร์บอนเครดิตจากโครงการถึงขยะเปียก ลดโลกร้อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป้าหมายร้อยละ ๑๐๐ เพื่อสร้างประโยชน์ร่วม (Co-Benefit) ในการดำเนินโครงการถึงขยะเปียก ลดโลกร้อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีจุดประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีการคัดแยกขยะครัวเรือนโดยมีการจัดทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อนอย่างถูกวิธีต่อเนื่อง และเกิดเป็นวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยรายได้จากการขายคาร์บอนเครดิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์ร่วมนี้ จะถูกนำไปเพื่อวัตถุประสงค์ของการดูแลสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ต่อไป

๓. ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๖๕

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. ๒๕๖๗

๔. แนวทางการดำเนินงาน

เพื่อให้การขับเคลื่อนโครงการถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เห็นควรดำเนินการส่งเสริมการคัดแยกขยะอินทรีย์ ในครัวเรือนที่ไม่สามารถติดตั้งถังขยะเปียก ลดโลกร้อนฯ ได้เนื่องจากข้อจำกัดด้านพื้นที่ เช่น ในชุมชนเมือง โดยส่งเสริมให้มีการดำเนินกิจกรรม ดังต่อไปนี้

ที่	กิจกรรม	อุปกรณ์	ขั้นตอน	หมายเหตุ
๑	การทำปุ๋ยหมักใน กะละมัง (วิธีนี้เหมาะ สำหรับครัวเรือน ที่มีพื้นที่จำกัด)	๑. กะละมัง ๒. เศษใบไม้ ๓. เศษผักผลไม้ ๔. ปุ๋ยคอกหรือมูลสัตว์ ๕. อาหารใส่เดือน (Optional)	๑. ผสมเศษใบไม้ เศษ ผักผลไม้ และปุ๋ยคอกใน อัตราส่วน ๑:๑:๑ ๒. คลุกเคล้าส่วนผสม ให้เข้ากัน หากแห้ง เกินไปให้พรมน้ำพอ หมาด ๓. ในช่วง ๑๐ วันแรก สามารถเติมเศษอาหาร และปุ๋ยคอกเพิ่มได้ โดย คลุกเคล้าทุกวัน ๔. หลังจากนั้น คลุกเคล้าสัปดาห์ละครั้ง ๕. ประมาณ ๓๐ วัน ปุ๋ยหมักจะพร้อมใช้งาน	หมายเหตุ: ควรคลุม กะละมังด้วย มุ้งลวดหรือตา ข่ายเพื่อ ป้องกันแมลง
๒	การทำปุ๋ยหมักใน ตะกร้าหรือเข่ง (วิธีนี้เหมาะ สำหรับผู้ที่มีเศษ ใบไม้และหญ้า จำนวนมาก)	๑. ตะกร้าหรือเข่ง ๒. เศษใบไม้หรือหญ้า ๓. เศษผักผลไม้ ๔. มูลสัตว์	๑. ใส่เศษใบไม้หรือหญ้า ในตะกร้า ๓ ส่วน ๒. โรยมูลสัตว์ ๑ ส่วน ทับบนเศษใบไม้ ๓. รดน้ำให้ชุ่ม ๔. สลับชั้นเศษใบไม้ และมูลสัตว์จนเต็ม ตะกร้า ๕. รดน้ำภายนอก ตะกร้าบ่อยๆ หรือวัน เว้นวัน ๖. ทุก ๑๐ วัน ใช้สาย ยางเจาะกองปุ๋ยเพื่อเติม น้ำและอากาศ ๗. หลังจาก ๒ เดือน ปุ๋ยหมักจะพร้อมใช้งาน	หมายเหตุ: ควรมีกะละมัง รองใต้ตะกร้า เพื่อเก็บน้ำ หมักที่ สามารถนำไป รดพืชได้

ที่	กิจกรรม	อุปกรณ์	ขั้นตอน	หมายเหตุ
๓	การทำปุ๋ยหมักไม่ กลับกอง (วิธีนี้เหมาะ สำหรับการผลิต ปุ๋ยหมักใน ปริมาณมาก)	๑. เศษพืช เช่น พางข้าว ๒. มูลสัตว์	๑. วางเศษพืช ๔ ส่วน สลับกับมูลสัตว์ ๑ ส่วน เป็นชั้นบางๆ สูงไม่เกิน ๑๐ ซม. ๒. รดน้ำแต่ละชั้นให้ชื้น ๓. กองปุ๋ยควรมีความ สูงประมาณ ๑.๕ เมตร ๔. รักษาความชื้นโดย รดน้ำภายนอกกองปุ๋ย ทุกเช้า ๕. ใช้ไม้แทงกองปุ๋ยเพื่อ เติมน้ำและอากาศ ทุก ๑๐ วัน ๖. หลังจาก ๖๐ วัน ปุ๋ย หมักจะพร้อมใช้งาน	หมายเหตุ: ห้ามเหยียบ กองปุ๋ยให้ แน่นหรือคลุม กองปุ๋ยด้วยผ้า
๔	การทำปุ๋ยน้ำ / น้ำหมัก (วิธีนี้เหมาะ สำหรับผู้ ที่ต้องการปุ๋ยใน รูปแบบน้ำ)	๑. ภาชนะรองรับ เช่น ถังทรงสูง มี ฝาปิดมิดชิด ๒. ผลไม้หรือผัก ๓. กากน้ำตาลหรือน้ำตาลทราย แดงหัวเชื้อจุลินทรีย์ ๔. น้ำสะอาด	๑. ใส่ผลไม้หรือผักลงใน ภาชนะที่บดแล้วที่มีฝาปิด ๒. ละลายน้ำกาก กากน้ำตาลหรือน้ำตาล ทรายแดง ๓. เติมหหัวเชื้อจุลินทรีย์ ลงในน้ำที่ผสม ๔. เทส่วนผสมลงใน ภาชนะที่มีผลไม้หรือผัก ปิดฝาให้สนิทและเก็บใน ที่ร่ม ๕. ทิ้งไว้ ๓ เดือน ปุ๋ยน้ำ จะพร้อมใช้งาน	หมายเหตุ: สัดส่วนการใช้ ปุ๋ยน้ำขึ้นอยู่กับ ประเภท ของพืช/ อาหาร
๕	การเลี้ยงหนอน แมลงวันลาย (วิธีนี้เหมาะ สำหรับผู้ ที่ต้องการนำไปเป็น อาหารสัตว์)	๑. ภาชนะสำหรับเลี้ยงหนอน – เช่น กล่องพลาสติก, ถัง หรือบ่อ ปูนที่มีการระบายน้ำและอากาศ ได้ดี ๒. เศษอาหารอินทรีย์ – เศษผัก ผลไม้, เศษอาหาร, มูลสัตว์ หรือ กากถั่วเหลือง (หลีกเลี่ยงอาหาร ที่มีน้ำมันสูง) ๓. ไข่แมลงวันลาย – สามารถหาได้ จากธรรมชาติหรือซื้อจากฟาร์ม เพาะพันธุ์ หรือขอรับจาก	๑. เตรียมกล่องเลี้ยง ใช้ภาชนะที่มีรูระบายน้ำ วางภาชนะรองรับมูล หนอน และคลุมด้วยตา ข่ายป้องกันศัตรูพืช ๒. เพาะเลี้ยงหนอน นำ ไข่แมลงวันลายวางใกล้ เศษอาหาร รอให้ฟัก เป็นตัวภายใน ๓-๔ วัน ๓. ให้อาหารและดูแล เติมเศษอาหารอินทรีย์ เช่น ผักผลไม้หรือมูล	หมายเหตุ การเลี้ยง หนอน แมลงวันลาย จำเป็นต้องมี โรงเรือนหรือ มุ้งครอบ เพื่อ จำกัดเนื้อที่ เพาะพันธุ์ ป้องกันการ บินออกไป ของแมลงวัน

ที่	กิจกรรม	อุปกรณ์	ขั้นตอน	หมายเหตุ
		เครือข่ายการเลี้ยงหนอน แมลงวันลาย ๔. ตะแกรงหรือตาข่าย – สำหรับ ป้องกันศัตรูพืช เช่น มดหรือนก ๕. ภาชนะรองรับมูลหนอน – ใช้ รองใต้กล่องเลี้ยงหนอนเพื่อนำ มูลไปทำปุ๋ย	สัตว์ ควบคุมความชื้น และหลีกเลี่ยงอาหารมัน หรือเฝ็ด ๔. เก็บเกี่ยวมูลหนอน (ปุ๋ยอินทรีย์) หลัง ๑๐- ๑๔ วัน คัดแยกหนอน ออกและนำมูลไปใช้เป็น ปุ๋ย ๕. เก็บเกี่ยวหนอนโต ใช้เป็นอาหารสัตว์ หรือ คัดบางส่วนเพาะพันธุ์ ต่อไป	บิน และ ป้องกัน แมลงวันหรือ สัตว์อื่นเข้ามา ผสมอาจจะนำ เชื้อโรคมารั่ว ได้